

ISSN 1563-0307
Индекс 75876; 25876

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ҚазҰУ ХАБАРШЫСЫ

Психология және социология сериясы

КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ имени АЛЬ-ФАРАБИ

ВЕСТНИК КазНУ

Серия психологии и социологии

AL-FARABI KAZAKH NATIONAL UNIVERSITY

KazNU BULLETIN

Psychology and sociology series

№1 (60)

Алматы
«Қазақ университеті»
2017

ХАБАРШЫ

ПСИХОЛОГИЯ ЖӘНЕ СОЦИОЛОГИЯ СЕРИЯСЫ
№ 1 (60)

25.11.1999 ж. Қазақстан Республикасының Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігінде тіркелген

Қуәлік №956-Ж.

Журнал жылына 4 рет жарыққа шығады

ЖАУАПТЫ ХАТШЫ

Бурханова Д.К., PhD доктор (Қазақстан)

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Жаманбалаева Ш.Е. ғылыми редактор,
социол.ғ.д., профессор
Аймағанбетова О.Х. ғылыми редактордың
орынбасары, психол.ғ.д., профессор
Әбдірайымова Г.С. социол.ғ.д., профессор
Мадалиева З.Б. психол.ғ.д., профессор
Әбдікерова Г.О. социол.ғ.д., профессор
Ахтаева Н.С. психол.ғ.д., профессор
Ерментаева А.Р. психол.ғ.д., профессор
Шаукенова З.К. әлеум.ғ.д., профессор
Дүйсенбеков Д.Д. психол.ғ.д., профессор
Шеденова Н.У. социол.ғ.д., доцент
Қылышбаева Б.Н. социол.ғ.д., доцент
Қабакова М.П. психол.ғ.к., профессор м.а.

Қамзанова А.Т. PhD докторы, доцент м.а.
Серікжанова С.С. PhD докторы, доцент м.а.
Ким А.М. психол.ғ.д., профессор
Колева Ирина (Koleva Irina), педагог.ғ.д.,
профессор (Болгария)
Балихар Сангера. (Ұлыбритания,
Кент университеті) PhD доктор, профессор
Виктор Агаджанян. (АҚШ, Аризона университеті)
PhD докторы, профессор
Фей Сан. PhD докторы, профессор (АҚШ)
Ечевская О.Г. социол.ғ.к., доцент (Ресей)
Гаутам Н. Ядама (АҚШ) PhD докторы,
профессор (Вашингтон университеті, АҚШ).
Ризулла А. техникалық хатшы, докторант

ҚАЗАҚ
УНИВЕРСИТЕТІ
Б А С П А Ү Й І

Ғылыми басылымдар бөлімінің басшысы

Гульмира Шаққозова
Телефон: +77017242911
E-mail: Gulmira.Shakkozova@kaznu.kz

Редакторлары:

Гульмира Бекбердиева,
Агила Хасанқызы

Компьютерде беттеген

Айша Калиева

Жазылу мен таратуды үйлестіруші

Мөлдір Өміртайқызы
Телефон: +7(727)377-34-11
E-mail: Moldir.Omirtaikyzy@kaznu.kz

ИБ №10381

Басуға 17.04.2017 жылы қол қойылды.
Пішімі 60x84 ¹/₈. Көлемі 13,5 б.т. Офсетті қағаз. Сандық басылыс.
Тапсырыс №225. Таралымы 500 дана. Бағасы келісімді.
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің
«Қазақ университеті» баспа үйі.
050040, Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы, 71.
«Қазақ университеті» баспа үйінің баспаханасында басылды.

© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2017

Садырова М.С., Юсупов Қ.Е.
**Индустриалдық-инновациялық
даму стратегиясы
инновациялық дамудың негізі**

Бұл мақалада Индустриалдық-инновациялық даму стратегиясы елімізде инновациялық дамудың негізін құраушы және бағыттаушы тетігі ретінде сипатталады. Сонымен қоса, елдің инновациялық саясаты болашақ ұлттық сәйкестік, бәсекеге қабілеттілік, азаматтардың әл-ауқаты мен экономикалық өміршеңдігі үшін іргетас ретінде қаралады. Себебі, қазіргі уақытта экономикасы дамыған елдер өздерінің даму жолы ретінде осы инновацияларды басшылыққа алып отыр. Автормен жүргізілген нақты әлеуметтанулық зерттеу нәтижелері берілді. Соның негізінде, Қазақстанда индустриалды-инновациялық дамудың тетіктері анықталды. Инновациялық салаға қолдау көрсетудің бағыттары көрсетіледі. Инновациялық даму жолында тұрған мәселе – бұл ғылым, технологиялар мен инновациялар саласындағы мемлекеттік саясатына талдау жасалды. Қазақстан Республикасы Президентінің тікелей тапсырмасымен ұлттық экономикамыздың шикізаттық бағыттан бас тарта отырып, ұзақ мерзімді болашақта әртараптанған және бәсекеге қабілетті болуын қамтамасыз ету мақсатында 2020 жылға дейінгі мерзімге Үдемелі индустриялық-инновациялық даму бағдарламасы қабылданды. Аталған бағдарламаны тиімді түрде жүзеге асырудың басты бағытыраудың бірі өңірлердің индустриялық-инновациялық дамуымен байланысып жатыр. Мұның басты себебі, индустриялық-инновациялық әлеуеті мықты өңірлер ғана елдің өркендеуіне негіз бола алатынын дамыған елдердің тәжірибесі көрсетіп отыр. Мемлекеттік құрылымдағы инновациялар, индустриалды-инновациялар жүйесі, макро және микроинновациялар тұрақты дамудың негізгі қайнар көздерінің, ресурстарының біріне жататындығын әлемдік тәжірибе көрсетіп отыр. Соның ішінде нарықтық экономиканың даму жағдайында инновация ұғымына жаңа өнімдер, өндірістің жаңа жүйелері, жаңа технологиялар, басқару мен ұйымдастырудағы жаңа ғылыми идеяларсыз, инновацияларсыз, оларды технологиялық дайындап және жаңа өнімге айналдырмай мүмкін емес. Қазіргі жаһандану жағдайында экономикалық даму қарқынына ғылыми білім негізінде өндірістің материалдық-техникалық базасын жаңарту және оны инновациялар арқылы техника мен технологияны жаңа үлгіге айналдыру тәрізді елдің екі басты қозғаушы күштерінің бір-бірімен тығыз байланысы тән.

Түйін сөздер: инновация, стратегия, аймақ, индустрия, сарапшы, инновациялық процесс.

Sadirova M.S., Yussupov K.E.
**Strategy of industrial-innovative
development as the basis of
innovative development**

The article describes the strategy of industrial-innovative development in the country as the basis and the guide mechanism of the innovative development. Innovative policy of the country is considered to be the basis of national identity, competitiveness, welfare of citizens and economic viability. Because nowadays countries with the developed economy are guided by innovations as a way of their development. Under the new conditions the deciding factor will become the rate of change and adaptability to them. The most important factor of competition is not so much the volume as speed of decision-making and action. Thus, the innovator may be any enterprising person, regardless of scientific degree or significant professional experience. In this regard, Kazakhstan will have to form a coherent and comprehensive system of support and incentives for innovation, as well as relevant innovation environment to should be noted. Institutional system is formed: National innovation fund, Center for Engineering and Technology Transfer, Science Foundation, the Committee on Science, financial institutions of development. At the present time the measures became important, which allow to use the innovative potential to enhance the competitiveness of producers, industry, region and country. The reform, the main objective of innovation policy in the immediate future should be to provide the institutional, organizational, financial, personnel and legal conditions for increasing competitiveness of Kazakhstan's economy, based on the effective use of innovative capacity, distribution and marketing innovation. The formation off a new type of innovation system in Kazakhstan is just beginning.

Key words: innovation, strategy, region, industry, expert, innovative process.

Садырова М.С., Юсупов К.Е.
**Стратегия индустриально-
инновационного развития
как основа инновационного
развития**

В статье описывается стратегия индустриально-инновационного развития в стране как основа и направляющий механизм инновационного развития. А также инновационная политика страны рассматривается как фундамент национальной идентичности, конкурентоспособности, благосостояния граждан и экономической жизнеспособности. В статье представлены результаты социологического исследования, проведенного автором. На основе этого были определены механизмы индустриально-инновационного развития в Казахстане. Рассматриваются основные направления поддержки инновационной отрасли. Был проведен анализ государственной политики в науке, технологии и инновационной отрасли, которая является основной проблемой инновационного развития страны.

Ключевые слова: инновация, стратегия, регион, индустрия, эксперт, инновационный процесс.

ИНДУСТРИАЛДЫҚ- ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУ СТРАТЕГИЯСЫ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ДАМУДЫҢ НЕГІЗІ

Кіріспе

Тәуелсіз Қазақстанның стратегиялық бағдарламасында әлеуметтік өркендеудің жаңа межесі ретінде 2050 жылға дейінгі уақыт аралығын қамтуы бекерден-бекер емес. Өркениетті елдердің даму үлгісінде мұндай ұзақ мерзімді даму бағдарламасын қабылдау бар. Дәл осындай бағдарламаны ғаламдық саяси институт БҰҰ қабылдаған. «2050 жылға дейінгі өркениеттер дамуының әлемдік даму тенденциясы» - деп аталады. Сондай-ақ, «Дүниежүзілік азық-түлік ұйымы 2050 жылға дейінгі даму бағдарламасын» жариялаған. Қазақстан Республикасы 2050 жылға қарай әлемнің дамыған 30 елінің қатарына кіруді межелеп отыр. Бұл ғылыми негізделген қаржылық және кадрлық ресурстармен тиянақталған қол жеткізуге мүмкіндіктеріміз бар мақсаттар. Стратегиялық бағдарламаны жүзеге асыруда әрбір қазақстандық азаматтың еншілес үлесі бар. Қазіргі таңда мемлекетіміз ғылыми-техникалық прогрестің жетістіктеріне бағытталған әлеуметтік-экономикалық дамудың жаңа кезеңіне қадам жасады. Оның негізгі бастауларын мемлекетіміздің биотехнологиялар, нанотехнологиялар, ядролық, ғарыштық және ақпараттық технологиялар саласындағы жетістіктерді игеруге және қолдануға деген талпынысынан көруімізге болады. Сонымен бірге, ХХІ ғасырда индустриалды-инновациялық даму Қазақстанның басты бағыттарының біріне айналып отыр. Қазақстандық экономиканың реформалануы жағдайындағы басты міндеттердің бірі әлемдік нарықта өнімнің бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ететін, ғылыми-техникалық жетістіктерді тәжірибеде қолдану мен инновациялық іс-әрекетті жақсарту болып табылады. Қазақстанда инновациялық іс-әрекет технологиялық артта қалушылықты жеңуге, экономиканың барлық салаларындағы өндірістің сипаты мен көлемін өзгертуге септігін тигізетін тәжірибелік деңгейге әзірге жеткен жоқ. Бүгінгі таңда Қазақстан – нарықтық экономикасы бар, егеменді мемлекет. Республика ТМД елдері арасында алғашқылардың бірі ретінде инновациялық елдік рейтингті иеленді. Бүкіләлемдік банк Қазақстанды инвестициялар үшін тартымды 20 елдердің қатарына қосты. Тәуелсіздік жылдарында экономикамызға 30 млрд. доллардан аса қаржы тартылды. ЖІӨ-нің жыл са-

йынғы өсу қарқыны соңғы бес жылда 10%-ға жақындады [1].

Осы орайда, Қазақстан Республикасы Президентінің тікелей тапсырмасымен ұлттық экономикамыздың шикізаттық бағыттан бас тарта отырып, ұзақ мерзімді болашақта әртараптанған және бәсекеге қабілетті болуын қамтамасыз ету мақсатында 2020 жылға дейінгі мерзімге Үдемелі индустриялық-инновациялық даму бағдарламасы қабылданды. Аталған бағдарламаны тиімді түрде жүзеге асырудың басты бағыттарының бірі өңірлердің индустриялық-инновациялық дамуымен байланысып жатыр. Мұның басты себебі, индустриялық-инновациялық әлеуеті мықты өңірлер ғана елдің өркендеуіне негіз бола алатынын дамыған елдердің тәжірибесі көрсетіп отыр.

Негізгі бөлім

Қоғамдық құрылымдағы инновациялардың дамуына әсер ететін басты екі себепке ерекше назар аударғанымыз дұрыс болады. Біріншісі, бұл ішкі себеп – адамның күнделікті тұрмысқа деген қажеттіліктерінің өсуі мен көбеюі, осы қажеттіліктерді қанағаттандыратын, барған сайын жаңа және барынша тиімді құрал-жабдықтар мен әрекеттерді ойлап табуға мәжбүрлейді. Адамдардың әрбір келесі ұрпағы қол жеткен деңгейден ысырылады және оларға барынша жоғары талап қойылып, осы қажеттіліктерді қанағаттандырудың жаңа құралдарын іздеу мүмкіндіктерін туындатады. Екіншісі, бұл сыртқы себеп – адам мен қоғам қоршаған ортада (табиғи, әлеуметтік, экономикалық, саяси) үнемі диалектикалық өзгеріске ұшырай отырып, барған сайын жаңа талаптар қояды және сол жаңа өзгерістерге бейімделу үшін зияткерлік күштер мен тәжірибеге жүгінуге тырысады. Қоғам мүшелері пайда болған жаңа өнімдерді меңгеруге ұмтылады.

Инновациялар қоғамның әлеуметтік-экономикалық дамуында маңызды рөл атқарады. Біріншіден, олар адам интеллектісі жетістіктерінің, ғылыми-техникалық нәтижелердің өмірге келу арнасы мен еңбек қызметтерін интеллектуализациялауға, оның ғылымилығын арттыруға себепші болады.

Екіншіден, инновациялардың көмегімен өндіріліп жатқан тауарлар мен қызметтердің алаңы ұлғайып, олардың сапасы жақсарады және әрбір адам мен тұтастай қоғамның қажеттіліктерінің өсуіне және осы қажеттіліктерінің қанағаттандырылуына әрекет етеді.

Үшіншіден, инновациялар өндіріске жаңа өндіргіш күштерді тартуға, аздаған энергия, материалдар, еңбек жұмсау арқылы тауарлар мен қызметтер өндіруге мүмкіндік береді.

Төртіншіден, қандай да бір саладағы инновацияның концентрациясы өндірістің құрылымын өзгеріске ұшыраған қажеттіліктердің құрылымына сәйкестендіруге көмектеседі.

Инновациялардың объективтік негізін қоғам дамуының нақты тарихи кезеңіне тән заңдылық тенденциялары мен процестер құрайды. Бұл тенденциялар мен процестердің әсерінен қоғамдық өмірдің қандай да бір жақтарында жаңа қажеттіліктер қалыптасады, ал олар адам қызметтерінің бар болған нәтижелері мен әрекеттерінің қанағаттандыра алмайды. Келешекте бұл қажеттіліктер қанағаттандырылмай қалып, қоғамның соған сәйкес келетін саласының дағдарысқа және депрессияға ұшырауына алып келеді. Немесе осы қажеттіліктерге сай келетін жаңа әрекеттер мен нәтижелерді құрастыру арқылы қоғам мүшелерінің сұраныстарын қанағаттандыруға да болады. Яғни, бұл жайт инновациялық қызметтің арқасында жүзеге асырылады. Бұл қызмет адамдардың өсіп келе жатқан қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған инновациялық процестің мәнін құрайды.

Инновацияның кеңінен таралуы, жеке және қоғамдық сананың оны қабылдауын білдіреді. Мұндағы өзгерістер технологиялық қондырмалардың алмасуында, техника, ақпараттық технологиялар, басқару стратегиялары, дидактикалық жүйелер, психологиялық-педагогикалық технологиялар, өмір сапасының жоғарылауы, жаңа мінез-құлық типтері, ойлау стильдері, әрекет түрлері, жаңа қоғамдық көріністер, әдеттер, ғұрыптар және т.б. өзгерістерінде көрініс береді. Сонымен бірге, инновация түрлі негіздегі тәжірибелік және рухани міндеттерді шешудің құралы, қажеттіліктерді көрсетудің формасы ретінде адам мен қоғам дамуының маңызды тетігі болып табылады.

Инновацияның әлеуметтік мәні адам ақылының жетістіктерін (жаңа идеялар, өнертабыстар шыңына жеткізу және т.б.) қандай да бір қызмет саласында – еңбек өнімдерін арттыруда немесе жаңа құралдарды жасауда, барынша тиімді жаңа технологияларды қолдануда, энергия көздерін, жаңа қару жасауда және одан қорғану құралдарын, еңбекті ұйымдастырудың формасын жақсартуда және т.б. тиімділігін көтеруді қолдануда жатыр. Қызмет салалары қаншалықты көп түрлі және адам қызығушылықтары сан қырлы болған сайын, мүмкін

болатын инновациялардың тізімі мен оларды қолданудың ауқымы да соншалықты кең.

Инновация қоғамның бастапқы әлеуеті болып табылады. Оның көмегі арқылы экономикалық, әлеуметтік және т.б. мәселелерді шешуге болады және де қазіргі де, болашақтағы да ұрпақтарымыздың материалдық және рухани әл-ауқатын қамтамасыз ете аламыз. Бүгінде қалыптасқан жайт айқын көрініс беріп отырғандай, дәстүрлі жанасулар, әдістер, технологиялар, басқару мәселелерін қоса алғанда прогресті көптеген жылдарға тоқтатып қою, тоқтатпаған жағдайда адамзат тұрмысының негіздерін тоқтатып қою қауіпі бар. Бұл жердегі басты мәселе адам, қоршаған ортаны, тұтастай әлемді сақтап қалу.

Экономикалық дамыған елдермен инновациялық қызметті дамытудың шарттарын салыстырғанда Қазақстанда принциптік айырмашылық бар. Көбінесе республикада инновациялық қызмет негізінен тікелей шетелдік инвестицияларды тарту арқылы жүзеге асады. Тікелей инвестициялармен бірге елге жаңа технологиялар, жаңа менеджмент келеді. Басым көпшілік кәсіпорындар үшін шетел технологиялары мен лицензияларына ие болу арқылы ынталанып, ол өз кезегінде әлемдік нарыққа шыға алады. Сонымен бірге шетел технологияларының бақылаусыз ағыны ұлттық ғылыми-өндірістік кешеннің дамуын шектеп, отандық өнеркәсіптің шетел әзірлемелеріне технологиялық тәуелділіктің пайда болуына әкелу қауіпі бар. Қазақстанда мемлекеттік бюджеттің шектеулі мүмкіндіктері жағдайында іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеулерге бөлінетін қаражат жеткіліксіз болып, ғылыми зерттеулердің нәтижелерін сериялық шығаруға мүмкіндік ала алмайды. Соған байланысты республикалық бюджетте ғылыми-технологиялық дамуға бөлінетін қаржы көлемін жыл сайын ЖІӨ-нен 2 % дейін жеткізу қажет. Мұнан басқа, нарыққа перспективалы әзірлемелерді ұсыну мақсатына жету үшін, мемлекеттік және мемлекеттік емес аймақтық инновациялық орталықтар мен қорлар жүйесін қалыптастырып, осы мақсаттарға бюджеттен тыс құралдарды да тарту керек. Республикада инновациялық салаға мамандар дайындау жүйесі жолға қойылмаған. Мұның басты себебі – жоғары білім жүйесінің қолданбалы ғылым және өндіріспен байланысының әлсіздігі, отандық оқу бағдарламаларының, инноватика бойынша оқулықтар мен оқу құралдарының болмауы. Соған байланысты, технологиялық артта қалуды алдын алумен қазақстандық экономиканы құрылымдық қайта

жасақтауды алғашқы кезекте қамтамасыз ететін, ғылым салаларына ғылыми мамандарды дайындауға басымдылық берумен мемлекеттік қолдау қажет [2].

Бүгінде зерттеу қорытындылары көрсетіп отырғанындай, Қазақстанның келесідей салаларда инновациялық әзірлемелерді жасауға және оны сыртқы нарықтарға жылжытуға мүмкіндігі бар:

- өнеркәсіптік әзірлемелер, минералдық шикізатты кешенді пайдалану және қайта өңдеу технологиялары;
- ауыл шаруашылығы саласындағы әзірлемелер;
- химиялық және биологиялық технологиялар;
- экология және энергияның баламалы көздері саласындағы әзірлемелер;
- медициналық әзірлемелер;
- ядролық технологиялар;
- ақпараттық және телекоммуникациялық технологиялар;
- ғарыштық зерттеулер;
- әскери-өнеркәсіптік технологиялар.

Қазақстан аймақтары индустриалды-инновациялық дамуға қажетті әртүрлі бастапқы шарттарға ие. Қазақстанның Солтүстік пен Орталық өңірлері салыстырмалы түрде жоғары, Шығыс пен Батыс өңірлері орташа және Оңтүстік өңірлері ең төмен ғылыми-өндірістік әлеуетке ие болып отыр. Аймақтардың өте кең орналасуы, табиғат және шикізат ресурстарының біркелкі бөлінбеуі және де еңбек ресурстарымен қамтылу деңгейінің әркелкілігі Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуына айтарлықтай кедергі туғызуда. Сондықтан да мемлекет индустриалды-инновациялық саясатты ұтымды пайдалана отырып, аймақаралық шаруашылық және ғылыми-техникалық байланыстар мен құрылымдарды дамытуға бет бұруда [3].

Ендігі жерде осы өңірлердің негізгі индустриалды-инновациялық әлеуетін ескере отырып, олардың қандай бағыттар бойынша жұмыстар жүргізуге болатын мүмкіндіктерін анықтаймыз (1-кесте).

Бүгінгі күні Қазақстанның индустриалды-инновациялық даму стратегиясына негізделген өңірлерді индустриалды-инновациялық жетілдірудің қазақстандық тәсілі жетілу үстінде деп айтуға болады. Оның негізгі ерекшелігі болып Қазақстан экономикасының индустриалды-инновациялық дамуын ұлттық экономиканың басымдықтары мен өзгешеліктеріне байланыстырып дамыту саналады.

1-кесте – Қазақстандағы аймақтар бойынша индустриалды-инновациялық бағыттар бойынша атқаратын жұмыстары мен әзірлемелерінің мүмкіндіктері

Аймақтар	Индустриалды-инновациялық бағыттар бойынша атқаратын жұмыстары мен әзірлемелері
Астана және Алматы	Медициналық әзірлемелерді дайындаумен, сауда-логистика, көлік, қаржы, ақпараттық, ғарыштық зерттеулерді, нанотехнологиялар мен биотехнологияларды қолға алу
Батыс Қазақстан (Атырау, Ақтау, Ақтөбе облыстары)	Мұнайхимия, мұнай-газ машинасын жасау өнеркәсібі
Солтүстік Қазақстан (Қостанай, Ақмола облыстары)	Биотехнологиялар (бидайды терең өңдеу, биотын әзірлеу), агроөнеркәсіп кешендері (мал етін өңдеу, тоң май, сүт өндірістері, т.б.)
Шығыс Қазақстан мен Орталық Қазақстан (Шығыс Қазақстан, Павлодар, Қарағанды облыстары)	Түсті металл, шойын, болат және басқа да қара металл өнімдерінің жоғары технологиялар негізінде өндіру
Қазақстанның оңтүстік өңірі (Алматы, Жамбыл, Оңтүстік Қазақстан, Қызылорда облыстары)	Ауылшаруашылығы, сауда-логистика, көлік және туризм

Қазақстан Республикасының индустриалды-инновациялық даму стратегиясына сәйкес елімізде бірнеше арнайы даму институттары құрылған. Даму институттарының негізгі міндеттеріне мыналар жатады:

- бәсекеге қабілетті экономиканы жасақтауға бағытталған индустриялық-инновациялық даму стратегиясын жүзеге асыруға ықпалдасу;
- жеке бизнесті қолдау, ынталандыру және серіктестік орнату жолымен
- отандық тауар өндірушілердің бәсекеге қабілеттіліктерін арттыруға ықпалдасу;
- тәуекелді бөлу негізінде нарықтың дамы-

маған секторларына жеке капиталды тартуға ықпалдасу.

Бұл көрсетілген міндеттердің барлығы да даму институттарын елдің инновациялық даму саясатын қолдаудың мамандандырылған ұйымдары екенін көрсетеді. Қазақстан Республикасы аймақтарының индустриалды-инновациялық дамуын жеделдету мақсатымен елімізде ұлттық экономиканы өркендетудің кластерлік бағыты тандап алынды және оның басым бағыттары анықталып, қазіргі кезде оларды қалыптастыру және жетілдіру жұмыстары жүргізіліп жатыр.

2-кесте – ҚР бойынша кластерлерден күтілетін инновациялық белсенділік

ҚР басым бағыттары бойынша құрылған кластерлер	Олардан күтілетін инновациялық белсенділік
Туризм	ҚР Үкіметінің анықтаған Қапшағай, Бурабай-Шортанды, Ақтау туристік аймақтарында туристік қызметтің алуан түрлеріне негізделген бизнес-инкубаторлардың пайда болуы
Мұнайгаз машиналарын жасау	Мұнайгаз саласына қажетті инновациялық құрал-жабдықтарды жасауға негізделген технологиялық және индустриялық парктердің қалыптасуы
Құрылыс материалдары	Құрылыс материалдарын шығаруға негізделген индустриялық парктердің ашылуы
Транспорттық логистика	Транспорттық-логистикалық қызметтерді көрсетуге негізделген бизнес-инкубатордың пайда болуы
Тамақ өнеркәсібі	Тамақ өнеркәсібі өнімдерін өндіретін және осы салаға қажетті құрал-жабдықтарды дайындайтын технологиялық парктердің қалыптасуы
Тоқыма өнеркәсібі	Тоқыма өнеркәсібінің тауарларын шығаратын және осы салаға қажетті құрал-жабдықтарды дайындайтын индустриялық парктердің ашылуы
Металлургия	Металлургия саласында қызмет етіп отырған ірі өндіріс орындарының жанынан технологиялық және индустриялық парктердің қалыптасуы

2001 жылмен 2012 жылдар аралығында даму институттары ішінде инновациялық жүйенің алғашқы элементтері қалыптаса бастады. Олар: Ұлттық инновациялық қор, 8 аймақтық технопарктер, «Инновациялық технологиялар паркі» арнайы экономикалық зонасы, «Парасат» ғылыми-технологиялық холдингі, «ҚазАгроИнновация» акционерлік қоғамы, 4 құрастыру бюросы, 7 салалық инновациялық орталығы, 9 коммерцияландыру кеңсесі, 4 отандық венчурлық қоры. Арнайы экономикалық аймақтарды құру мен дамыту мемлекеттік саясаттың ең бір шешуші бағытына айналды [4]. Бұл көрсетілген даму институттары еліміздің инновациялық жүйесінің негізін құраушы институттары болып табылады.

Сонымен бірге, инновациялық технологиялық паркінің инновациялық кластерінде 67 ғылыми-зерттеу институтының, 45 жоғары оқу орнының, 40 мыңнан астам бітірушінің қабілет-қарымы ұйыстырылған, онда технологиялық дағдыларды алуға, жобалар акселерациясына және серпінді идеялардың жүзеге асуына қажетті жағдайлар жасалуда.

Келесі бұл корпоративтік көшбасшы компаниялар. Бұл компаниялардың қызмет ету қағида-сы мемлекеттік-жеке әріптестік шеңберінде жүзеге асырылатын болады. Мемлекет өз тарапынан қаржылық, инфрақұрылымдық, салықтық, тарифтік, заңдастыру жеңілдіктерін ұсына отырып, олардың дамуын қолдаса, көшбасшы компаниялар экономиканың «локомотивтері» ретінде шағын және орта бизнестің жетілуіне, басқа да салалардың дамуына мультипликативті түрде әсер ете отырып, кәсіпкерлердің серпінді жобаларды жүзеге асыруын ынталандырулары тиіс.

Осы бағдарлама аясында өзіміздің отандық компаниялардың мүмкіндіктері, тәжірибесі, технологиялары жоқ экономика секторларына шетелдік компанияларды тарту жағы да ойластырылған. Ел экономикасына инвестиция тарту тасқыны толастаған емес. Қазіргі уақытта біздер байқап отырған күрделі сыртқы экономикалық жағдайларға, геосаяси сын-қатерлерге қарамастан, Қазақстан экономикалық өсім мен инвесторлар үшін тартымды екендігін дәлелдеп келеді. Қазақстан жағрафиялық тұрғыда дәстүрлі өңірлік нарықтарға қызмет көрсету үшін оңтайлы орналасқан, сонымен бірге Қытай, Үндістан және Таяу Шығыстың нарықтарына шығу мүмкіндігі бар екендігі белгілі. Мұндай «импортталған корпоративтік көшбасшылар» елдің экономикалық дамуына атсалысып қана қоймай, міндетті түрде «көшбасшы экспортерларға» айналуды тиіс.

Қазіргі уақытта технологиялық даму жөніндегі ұлттық агенттіктің құзырында инновациялық жобаларды қолдауға арналған құралдардың тұтастай тізбесі бар. Олар ең алдымен инновациялық гранттар, венчурлық қаржыландыру, технологияларды шетелдерден трансферттеу және елдегі инновациялық белсенділікті арттыруға бағытталған түрлі іс-шаралар болып келеді. 2014 жылдың өзінде мемлекеттік қолдауға ие болған жобаларды жүзеге асыру барысында 1100-ден астам жаңа жұмыс орны ашылған болатын, 930,3 млн теңге көлемінде салық төленіп, 33,3 млрд теңгеге өнім шығарылды.

Қорытынды

Қазіргі таңда қоғамдағы болып жатқан өзгерістер ең алдымен білім берудің жаңа бағыттарын, әдіс-тәсілдерін айқындауды алға тартып отыр. Қоғамның қай саласы болмасын мамандардан өз кәсібіне сай терең біліммен қатар, оның бойынан күрделі мәселелерді шешудегі ерекше қабілеттілікті, тапқырлықты, шығармашылық қасиеттерді талап етуде.

Ұлттық инновациялық жүйенің, яғни инновациялық процестерді және берік ұлттық тамыры, дәстүрі, саяси және мәдени ерекшеліктерді қамтамасыз ететін құқықтық, қаржылық, әлеуметтік сипаттағы институттардың кешенді жұмыс істеуін басты міндетке айналдыруымыз кезек күттірмейтін мәселе.

Қазіргі уақытта экономикалық даму көрсеткіші технологиялық жаңару процесіне тәуелді. Экономиканың қазіргі өндірістік аппаратының жағдайын есепке ала отырып, жоғары және тұрақты экономикалық өсімді қамтамасыз ету үшін оның бүкіл материалды-техникалық базасын қайта қалыптастырып, озық технологияны ендіріп, ішкі және сыртқы нарықта төтеп бере алатын жаңа өнім түрін өндіруге қол жеткізуіміз қажет.

Енді, Қазақстан өңірлерін индустриялық-инновациялық дамыту тетіктеріне жүргізілген зерттеулер нәтижесін қорытындылай келе, біз мыналарды атап өткенді жөн деп санадық:

Біріншіден, Қазақстанды инновация әлеміндегі көшбасшы мемлекеттердің қатарына кіргізуді қажет деп тапсақ, онда ғылыми зерттеулерге бөлінетін қаржы көлемін экономикасы дамыған елдердің деңгейіне дейін жеткізу.

Екіншіден, өңірлердің ғылыми белсенділігін арттыру үшін ғылыми мақсаттарға бағытталатын мемлекеттік қаражатты еліміздегі өңірлердің ғылыми-инновациялық мүмкіндіктерін ескере отырып бөлу.

Үшіншіден, ғылыми мақсатта пайдаланылатын негізгі капиталды толықтыруға немесе жаңартуға қажетті инвестициялардың көлемін көбейту қажет. Ол үшін ғылыми зерттеулермен айналысуды тартымды ету және ол үшін барлық жеңілдіктер мен ынталандыру тетіктерін енгізу.

Төртіншіден, Қазақстандағы даму институттарының ғылыми бағыттылығын арттыруды қолға алу. Ол үшін инновациялық және инвестициялық жобаларды қаржыландыру үрдісіне міндетті ғылыми негіздеулер енгізу.

Бесіншіден, ғылыми зерттеулер мен әзірлемелердің нәтижелілігін арттыру. Мұны жүзеге

асыру үшін мемлекеттік гранттар жүйесін кеңейту және әкімшілік кедергілерді азайту керек.

Міне, осы айтылған мәселелерді кешенді түрде шешу арқылы ғана өңірлердің белсенді түрде индустриялық-инновациялық дамуына қолғабыс жасауға болады. Жалпы түйіндеп айтқанда, еліміздегі өңірлердің индустриялық-инновациялық дамуына қазіргі кезде барынша қолдау көрсетіліп отыр. Ендігі міндет, осы өңірлердегі ғылыми кадрларды, білікті мамандарды ортақ іске жұмылдырып, еліміздің салиқалы саясатын сәтті жүргізуге бағыттау болып саналады.

Әдебиеттер

- 1 Есенова Г.Ж., Зиядин С.Т., Ибраева А.К. Қазақстанда инновациялық іс-әрекеттің даму мүмкіндіктері. http://www.rusnauka.com/8_NND_2011/Economics/4_81587.doc.htm
- 2 Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі инновациялық даму концепциясы. 4 маусым 2013 жыл №579. – Астана, 2013 жыл.
- 3 Әмірбекұлы Е. Қазақстан аймақтарын индустриялық-инновациялық дамыту тетіктері. «Елорда және аймақтар: өзара байланыс негіздері»: халықаралық ғылыми конференцияның баяндамалар жинағы. – Астана, 2010.
- 4 Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі инновациялық даму концепциясы. Астана, 2013 жыл 4 маусым 2013 жыл № 579.
- 5 Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі инновациялық даму Тұжырымдамасы. <http://www.edu.gov.kz>
- 6 Қазақстан Республикасының индустриялық-инновациялық дамуының 2003-2015 жылдарға арналған стратегиясы. Қазақстан Республикасы Президентінің 2003 жылғы 17 мамырдағы №1096 Жарлығымен бекітілген // «Юрист» анықтамалық құқықтық жүйесі, версия 4.0-60 б.

References

- 1 Esenova G.Zh., Ziydin S.T., Ibraeva A.K. Kazakhstan innovatsiyalik is-arekettin damu mumkindikteri. http://www.rusnauka.com/8_NND_2011/Economics/4_81587.doc.htm
- 2 Kazakhstan Resuplikasinin 2020 jilga deingi innovatsiyalik damu koncepsiyasi. 4 mausim 2013 jil №579 Astana, 2013 jil.
- 3 Amirbekuli E. Kazakhstan aymaktarin industriyalik-innovatsiyalik damitu tetikteri. «Elorda zhane aymaktar: ozara baylanis negizderi» Halikaralik glimi konferensyanin bayandamalar jinagi. Astana, 2010.
- 4 Kazakhstan Resuplikasinin 2020 jilga deingi innovatsiyalik damu koncepsiyasi. 4 mausim 2013 jil №579 Astana, 2013 jil.
- 5 Kazakhstan Resuplikasinin 2020 jilga deingi innovatsiyalik damu tujirdamasi. <http://www.edu.gov.kz>
- 6 Kazakhstan Resuplikasinin 2003-2015 jildarga arналған strategiyasi. Kazakhstan Resuplikasinin Prezidentinin 2003 jilgi 17 mamirdagi №1096 Jarligimen bekitilgen // «Yurist» aniktamalik kukuktik juiesi, versiya 4.0-60 б.

ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЖӘНЕ ИННОВАЦИЯ ОРТАЛЫҒЫ

Орталық ректордың 24.04.2012 жылғы № 68 бұйрығымен құрылды.

Қызметтің негізгі ғылыми бағыттары:

- қолданбалы және ғылыми психологиядағы инновациялық технологияларды талдау және өңдеу;
- жаңа инновациялық технологияларды енгізу және іске асырумен байланысты ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізу;
- қолданбалы және тәжірибелік психология саласында жаңа инновациялық технологияларды жасау;
- тұрғындарды психологиялық қызметпен қамтамасыз ету;
- мамандардың психологиялық сауаттылықтарын жоғарылату.

Байланыс ақпараттары: Алматы қаласы, әл-Фараби даңғылы 71. Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Философия және саясаттану факультеті.

Тел.: 292-57-17, ішкі: 2131.

E-mail: Fatima.Tashimova@kaznu.kz

2-бөлім   Раздел 2
Социология   Социология

Абдикерова Г.О.
Профессиональная мобильность выпускников вузов в современном Казахстане 148

Абдирайымова Г.С.
Выпускники на рынке труда: чего ожидают работодатели? 154

Биекенов К.У.
Великий Шелковый путь как ключ создания и развития новой модели социальной инфраструктуры 160

Burkhanova D.K.
Middle class in the new social structure of kazakhstani society 166

Веревкин А.В., Лифанова Т.Ю., Лифанов С.А.
Религиозные мотивы в повседневных практиках и ценностных ориентирах казахстанской молодежи 172

Дүйсенова С.М.
Жас ғалымдардың ғылыми мотивациясына әлеуметтанулық дискурс 180

Мамытканов Д.К.
Қазақстан Республикасында әлеуметтік қызметкердің кәсіби біліктілігін арттырудың ерекшеліктері 188

Морозова Т.А.
Особенности социальной работы с лицами пожилого возраста» 196

Рахимбеков К.Е.
Бездомные как объект социальной поддержки 202

Садырова М.С., Юсупов Қ.Е.
Индустриалдық-инновациялық даму стратегиясы инновациялық дамудың негізі 210

Сарыбаева И.С.
Даун синдромы бар балалардың физиологиялық және ақыл-ой дамуының ерекшеліктері 218

Султанова А.М.
Жас ұрпақтың кітап оқу қызығушылығына қазіргі қоғам дамуының ықпалы 226

Хибина Н.Н.
Психологиялық-педагогикалық әдістер негізінде ықпал ету арқылы сотталғандарды түзеудің ерекшеліктері 232

Шабденова А.Б., Верёвкин А.В.
Особенности отношения к бракам и разводам казахстанцев с различным семейным статусом 238

Shedenova N.U., Ahmadi R.
Social, cultural and political aspects of national identity 246

3-бөлім   Раздел 3
Шетелдік әріптестердің мақалалары   Статьи зарубежных коллег

Бердибаева С.К., Гарбер А.И., Нусипжанова Б.Н., Кожасметов Д.Ш., Бердибаев С.К.
Теоретический обзор современных концепций стрессоустойчивости в Германии 252

Vasko T., Aimaganbetova O., Yanczuk V.
Students' critical thinking as an aspect of informational and psychological safety of a person 264

Авторлар туралы мәлімет 270